

M.A. (Part—I) Sanskrit (Semester—II) Examination

SANSKRIT

Paper—7

(Indian Philosophy)

समयः—होरात्रयम्]

[पूर्णाङ्कः—80

सूचना : स्वीकृत माध्यमेन उत्तराणि लिखितव्यानि ।

1. (अ) वाक्यद्वयानां विवरणं कुरुत : 10
 - (1) अनुबन्धो नामाधिकारिविषयसम्बन्धप्रयोजनानि ।
 - (2) एतेषां नित्यादीनां बुद्धिशुद्धिः परमं प्रयोजनमुपासनानां तु चित्तैकाग्र्यम् ।
 - (3) इदमज्ञानं समष्टिव्यष्ट्यभिप्रायेणैकमनैकमिति च व्यवहियते ।
 - (4) स्थूलभूतानि तु पञ्चीकृतानि ।
- (ब) केषाञ्चित् द्वयानामनुसृत्य टिप्पणीं लिखत : 6
 - (1) अधिकारी
 - (2) अध्यारोपः
 - (3) अज्ञानस्यशक्तिद्वयम्
 - (4) पुत्रादीनामनात्मत्वम् ।
2. (अ) वाक्यद्वयानां विवरणं कुरुत : 10
 - (1) अत्र 'शोणो घावति' इति वाक्यवदजहल्लक्षणापि न संभवति ।
 - (2) अथ महावाक्यार्थो वर्ण्यते ।
 - (3) यथेन्द्रजालमिदमितिज्ञानवांस्तदिन्द्रजालं पश्यन्नपि परमार्थमिदमिति न पश्यति ।
 - (4) "ब्रह्मवित्त्वं तथा मुक्त्वा स आत्मज्ञो न चेतः" ।। इति ।
- (ब) केषामपि द्वयानामनुसृत्य टिप्पणीं लिखत : 6
 - (1) अजहल्लक्षणा
 - (2) विशेषण विशेष्यभाव
 - (3) ब्रह्मनिष्ठः
 - (4) शुभाशुयोरौदासीन्यं वा ।

3. (अ) कस्यापि एकस्य सविस्तरम् उत्तरं लिखत : 10
- (1) 'अथातो धर्मजिज्ञासुः' स्पष्टीकुरुत ।
- (2) यजेतेत्यात्रास्त्यंशशब्दयम् ।
- (ब) केषामपि द्वयानामनुसृत्य टिप्पणीं लिखत : 6
- (1) यागादिरेव धर्मः
- (2) शास्त्री भावनायः अंशत्रयम्
- (3) आर्थीभावनायाः अंशत्रयम्
- (4) न च वेदनालक्षणोऽर्थो धर्मः ।
4. (अ) कस्यापि एकस्य प्रश्नस्य सविस्तरम् उत्तरं लिखत : 10
- (1) 'तत्राज्ञातार्थज्ञापको वेदविभागो विधिः ।' स्पष्टीकुरुत ।
- (2) स द्विविधः 'विधिशेषो निषेधशेषश्चेति ।' स्पष्टीकुरुत ।
- (ब) केषामपि द्वयानामनुसृत्य टिप्पणीं लिखत : 6
- (1) परिसंख्या विधिः
- (2) अर्थवादस्य भेदत्रयम्
- (3) नियमविधिः
- (4) मन्त्राः ।
5. केषाञ्चित् षोडश (16) प्रश्नानाम् उत्तराणि दातव्यानि : 16
- (1) चार्वाक दर्शनस्य सिद्धांतः किम् अस्ति ?
- (i) शरीरमेवात्मा मरणमेवमुक्तिः
- (ii) मोक्षमेवमुक्तिः
- (iii) पुत्रमेवात्मा मोक्षमेवमुक्तिः
- (2) 'मरणमेव मुक्तिः ।' इति कस्य दर्शनस्य सिद्धांतः ?
- (i) जैन दर्शनस्य (ii) बौद्धदर्शनस्य (iii) चार्वाकदर्शनस्य
- (3) 'भवचक्रम्' नाम किम् ?
- (i) बौद्धधर्मस्य द्वादश अङ्गानि
- (ii) जैनधर्मस्य द्वादश अङ्गानि
- (iii) चार्वाक दर्शनस्य द्वादश अङ्गानि
- (4) 'चेतनालक्षणो जीवः ।' इति कस्य दर्शनस्य सिद्धांतः ?
- (i) जैनदर्शनस्य (ii) चार्वाक दर्शनस्य (iii) बौद्धदर्शनस्य

- (5) चार्वाकदर्शनमस्ति :
(i) वैदिकम् (ii) अवैदिकम् (iii) लौकिकम्
- (6) स्वभावः एव जगतः कारणमिति केषां मतम् ?
(i) चार्वाकाणाम् (ii) बौद्धानाम् (iii) जैनानाम्
- (7) बुद्धः आसीत् ।
(i) ईश्वरवादी (ii) अनीश्वरवादी (iii) भौतिकवादी
- (8) 'यावज्जीवेत् सुखं जीवेत् ।' इति कस्य दर्शनस्य विचारसरणिः ?
(i) जैनदर्शनस्य (ii) चार्वाक दर्शनस्य (iii) बौद्ध दर्शनस्य
- (9) सम्यक्दर्शनं, सम्यक् ज्ञानं, सम्यक् चारित्र्यं एतानि मोक्षस्य साधनत्रयाणि इति केन दर्शनेन प्रतिपादितम् ।
(i) बौद्धदर्शनेन (ii) न्यायदर्शनेन (iii) जैनदर्शनेन
- (10) 'इहलोकमिव आत्मनः क्रीडास्थलम् ।' इति के वदन्ति ?
(i) बौद्धाः (ii) जैनाः (iii) चार्वाकाः
- (11) चार्वाकदर्शनस्य प्राचीनतमं नाम किम् अस्ति ?
(i) लोकायत (ii) जनायत (iii) मानवायत
- (12) एणः धर्मः प्रामुख्येन आचारधर्मः ।
(i) बौद्धधर्मः (ii) जैनधर्मः (iii) मानवधर्मः
- (13) 'चैतन्यविशिष्टकायः पुरुषः ।' इति कस्य दर्शनस्य सिद्धांतः ?
(i) चार्वाक दर्शनस्य (ii) बौद्धदर्शनस्य (iii) जैनदर्शनस्य
- (14) 'यः जानाति यः पश्यति स जीवः ।' इति कस्य दर्शनस्य सिद्धांतः ?
(i) चार्वाक दर्शनस्य (ii) बौद्धदर्शनस्य (iii) जैनदर्शनस्य
- (15) जैनदर्शनमस्ति :
(i) जीववादी (ii) बहुजीववादी (iii) एकजीववादी
- (16) रत्नकरंड ग्रंथस्य निर्मितिः केन कृता ?
(i) समंतभद्रेण (ii) रामभद्रेण (iii) बलभद्रेण
- (17) बौद्धदर्शनम् नासीत् ।
(i) अनीश्वरवादी (ii) अनात्मवादी (iii) भौतिकवादी
- (18) बौद्धधर्मस्य कति संप्रदायाः सन्ति ?
(i) पञ्च (ii) चत्वारि
(iii) षट् (iv) सप्त
- (19) 'न परमेश्वरोऽपि कश्चिद्' इति केषां मतम् ?
(i) चार्वाकाणाम् (ii) बौद्धाणाम् (iii) जैनानाम् ।
- (20) 'स्वभाववादस्य' प्रतिपादनं केन कृतम् :
(i) चार्वाकदर्शनेन (ii) बौद्धदर्शनेन (iii) न्यायदर्शनेन

